

Datum

2025-01-24

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

ASN-2024-22910

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Socialdepartementet - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)
STK-2024-1599**

Arbetsmarknads- och socialnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det finns några fördelar med LIV men att nackdelarna överväger. Nämnden är positiv till intentionerna att stärka stödet och skyddet för barn och unga, men det finns risk för att besluten uppfattas som godtyckliga och att tilliten till socialtjänsten minskar. Den nya lagen bidrar till en ökad handläggning och administration för socialtjänsten.

Yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till utredningens intentioner att stärka stödet och skyddet för barn och unga men ser flera utmaningar och risker med förslagen. En genomgående risk är att de kan förstärka en negativ bild av socialtjänsten.

Det är tveksamt om de positiva effekterna för barn och unga blir så stora att de uppväger de negativa konsekvenser som den nya lagen kan medföra. I vissa delar konstaterar utredningen att det inte finns stöd för att de föreslagna bestämmelserna kommer att ha önskad effekt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar i likhet med andra kommuner för att ställa om till en hållbar socialtjänst i enlighet med den nya socialtjänstlagens intentioner att vara förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad. Att fortsätta utveckla arbetssätt och insatser för att tidigt fånga upp och stödja enskilda står i fokus. Bilden av socialtjänsten som en repressiv och rättsosäker myndighet behöver förändras. Införandet av lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, LIV, riskerar att få motsatt effekt.

Förslag om ny lag om insatser när samtycke saknas

Det finns situationer där dagens lagstiftning inte är tillräcklig för att stödja och skydda barn och unga. En fördel med den föreslagna lagen kan vara att ett tvingande beslut om en insats kan öka möjligheterna att få till stånd möten för att arbeta motivationshöjande. Det finns stöd i kunskap och beprövad erfarenhet att den enskildes motivation har betydelse för insatsers effekter, liksom relationen med socialarbetaren.

Socialtjänsten ska få möjlighet att förebygga negativa utvecklingar genom att tillämpa LIV även i tidiga skeden av problematiska situationer. Det kommer att vara svåra bedömningar om risken för en negativ utveckling motiverar tvingande insatser. Trots utredningens överväganden finns det en risk att besluten kommer att uppfattas som godtyckliga.

Det är troligt att målgruppen för insatser enligt LIV framför allt blir barn och vårdnadshavare med en redan utvecklad problematik. När barn och deras vårdnadshavare blir aktuella hos socialtjänsten för en utredning har det som regel redan uppstått en mer omfattande problematik.

LIV ska ersätta dagens ”mellantvång”, 22 § lagen om vård av unga, LVU (1990:54). Förvaltningen efterfrågar en översyn av möjligheterna att förstärka och utveckla LVU innan en helt ny lag införs.

Utredningen har inte utrett vilka konsekvenser den nya lagen kan få för tillämpningen av LVU och om det finns en risk att domstolarna kommer att kräva att inte bara frivilliga insatser utan även insatser enligt LIV ska vara uttömda. Det skulle kunna medföra att det i praktiken snarast blir en skyldighet för socialtjänsten att tillämpa LIV. Det kan även bidra till att vård utanför hemmet fördröjs och att barn och unga far illa.

Socialnämnden ska kunna besluta om föreskrifter vid insatser enligt LIV

Föreskrifter kan vara en tydlig markering kring förväntningar på en vårdnadshavare eller ett barn, men det är tveksamt om beslutet bidrar till att man i högre utsträckning följer kraven.

Det finns otydligheter i hur genomförandet av föreskrift och kontroller ska genomföras i praktiken och den nya lagen innehåller inte några tydliga konsekvenser när barn inte följer den beslutade föreskriften.

Uppföljning av föreskrift om nykterhet i form av drogtest

Förslaget bedöms inte innebära någon större skillnad jämfört med hur det fungerar idag. Arbetsmarknads- och socialnämnden fattar beslut om att kontrollera nykterhet eller drogfrihet, i samtycke med barnet och vårdnadshavarna. Ett beslut mot barnets vilja kan fungera som en markering, men ger inte en ökad möjlighet att kunna genomföra en kontroll om inte barnet vill medverka till det.

Uppföljning av föreskrift om att vistas i hemmet vissa tider i form av elektronisk övervakning

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker förslaget om uppföljning av föreskrift om vistelse i hemmet vissa tider i form av elektronisk övervakning.

I utredningen framkommer att den danska regeringen avskaffade regleringen om elektronisk övervakning mindre än två år efter att den trätt i kraft. Man ansåg att det inte var rätt väg att förebygga ett kriminellt och asocialt beteende samt att elektronisk övervakning inte kan ersätta en konsekvent pedagogisk omsorg.

Det finns en stor risk för sammanblandning av roller om socialtjänsten tvingas arbeta under former som liknar påföljder för dömda. Socialtjänsten och de rättsvårdande myndigheterna har olika roller. Socialtjänstens insatser utgår från barnets behov av stöd och skydd och de rättsvårdande myndigheternas insatser ska markera att samhället tar avstånd från den brottsliga verksamheten, själva brottet.

Bestämmelsen skulle ge socialtjänsten rätt att besluta om begränsningar som ett HVB inte får vidta gentemot ett barn under en placering utanför hemmet enligt SoL eller LVU. Befogenheten framstår inte som proportionerlig. Det skulle vara rimligare att se den som en möjlighet att stödja LVU-vård som bedrivs i hemmet.

En utmaning är att säkerställa att hemsituationen är tillräcklig för att det ska kunna bedömas vara barnets bästa att det tvingas till att vistas i hemmet vissa tider.

Vite

Förslaget att kunna förena beslut om föreskrift med vite om de inte följs är ett bättre alternativ än det ursprungliga förslaget att dra in exempelvis barn- eller studiebidrag. Det visar på vikten av delta i socialtjänstens insatser, samtidigt som det finns möjlighet att ta hänsyn till den enskildes förutsättningar.

Möjligheten att besluta om vite får sannolikt inte en tillräckligt stor effekt för att det ska väga upp för riskerna. Förutom att det kan bidra till att samarbetet försvåras medför det en ökad handläggning och administration.

Det finns en risk att socialtjänsten i slutändan inte kommer att ansöka om att få vite utdömt, då det är sannolikt att det ofta inte är lämpligt eller möjligt. Detta eftersom det ofta rör sig om familjer i utsatta situationer.

Ungdomsvård ska omfatta insatser enligt LIV

Utredningen menar att det är positivt om fler barn och unga kan få ungdomsvård, i stället för den mer kända påföljden ungdomsövervakning. Det skulle möjliggöras genom att socialtjänsten kan besluta om föreskrifter och elektronisk övervakning enligt LIV som del av vården.

Även om syftet och genomförandet inte är helt detsamma som ungdomsövervakning skulle ansvaret för en sådan ingripande åtgärd flyttas från rättsväsendet till socialtjänsten.

Det är inte tydligt varför det skulle vara bättre. Det är svårt att se hur flera tvingande beslut skulle bli mer effektivt. Den föreslagna ordningen kan skapa ett komplext och otydligt regelverk med risk för sammanblandning av roller.

Föräldrapenning vid deltagande i insatser

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till detta förslag som visar att samhället och lagstiftare anser att det är viktigt att medverka i socialtjänstens insatser. Det ger ett positivt incitament, något som kan antas vara mer effektivt än repression.

Skyldighet att kalla till allvarssamtal

Den föreslagna skyldigheten är inte nödvändig, något som utredningen själv konstaterar. Förvaltningen delar utredningens bild att befintliga bestämmelser kring orosanmälningar, underrättelser från polis gällande barn samt medverkan vid polisförhör är tillräckliga.

Det är positivt att i sammanhanget uppmärksamma gruppen unga 18 - 20 år. Om bestämmelsen om allvarssamtal för barn införs skulle det kunna vara motiverat att införa en bestämmelse om att socialtjänsten ska erbjuda unga 18 - 20 år ett samtal när det inkommer en underrättelse från polis om misstanke om brott.

Ökad handläggning och administration

Att införa ytterligare en lag som ska reglera uppdraget leder sannolikt inte till ett mer effektivt socialt arbete. Komplexiteten i uppdraget ökar när socialsekreteraren måste navigera mellan fler lagar och regelverk; SOL, LIV, LVU, LUL samt viteslagen.

Det finns en risk för att socialsekreterarnas tid äts upp av bedömningarna enligt LIV samt den ökade handläggning och administration som lagen medför. Vid ett eventuellt införande av LIV är det avgörande att kommunerna får tillräckliga resurser enligt finansieringsprincipen.

Ordförande

Sedat Arif

Förvaltningsdirektör

Britt-Marie Pettersson

Farishta Sulaiman (M), Ingrid Gunnarson (M) och Anna Adell (M) avser inkomma med en skriftlig reservation, bilaga.

Jacqueline Maly (SD) och Mia Lindqvist (SD) reserverar sig muntligen mot beslutet i förmån till eget yrkande.